

EVA-LI: Hej och välkomna till Specialpedagogiska skolmyndighetens podd Lika värde. I dag är vi i studion för att prata om barnkonventionen som blir svensk lag från och med den 1 januari 2020. FN:s barnkonvention antogs ju 1989, för 30 år sen. Och den finns ju för att stärka barns rättigheter för att vi alla ska ta hänsyn till och respektera vad som är barns bästa. Vad innebär det då att barnkonventionen blir lag i allmänhet och för skolan i synnerhet? Det ska vi prata om i dag. Jag som leder det här samtalet heter Eva-Li Littorin och jag arbetar som kommunikationschef här på SPSM. Och med mig i studion har jag i dag Malin Ekman Aldén som är generaldirektör för Myndigheten för delaktighet och Fredrik Malmberg som är generaldirektör här på SPSM och min kollega. Varmt välkomna båda två?

MALIN: Tack.

FREDRIK: Tack.

EVA-LI: Jag tänkte att innan vi kommer in på dagens samtalsämne, kan du Malin börja med att presentera Myndigheten för delaktighet lite kort?

MALIN: Ja, Myndigheten för delaktighet är en myndighet som har i uppdrag att stödja genomförandet, kan man säga, av regeringens funktionshinderspolitik. Och riksdagen har ju då tagit ett funktionshinderspolitiskt mål som handlar om att jobba mot jämlika levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning och utgångspunkten är FN:s

2019-12-19

konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Och vi gör det här genom att dels följa upp hur det ser ut om man har en funktionsnedsättning i relation till andra grupper i samhället. Och vi försöker också att stödja olika aktörer i att säkerställa att de tar med funktionshinder om ett perspektiv i det de gör, för det behövs ju insatser över hela samhället och det handlar ju både också om kommuner, regioner och så förstås statliga myndigheter. Så det är vårt uppdrag.

EVA-LI: Tack. Och Fredrik, väldigt kort, vad ryms inom SPMS:s uppdrag?

FREDRIK: Det var bra att du betonade det där med väldigt kort. Då ska jag hålla mig till det väldigt noga. Nej, men det handlar om att barn, elever och vuxna, oavsett funktionsförmåga ska få förutsättningar att nå målen för sin utbildning. Det är vårt uppdrag. Vi är statens expertmyndighet som ska ge det stödet så att det här kan förverkligas. Och det gör vi på olika sätt. Vi driver tio statliga specialskolor, vi ger specialpedagogisk rådgivning över hela landet till skolväsendet. Vi ser till att producera en del läromedel och stöttar förlag att producera läromedel som blir tillgängliga för alla elever. Och vi ger också ekonomiska förutsättningar i form av stadsbidrag och vi bistår också i en del specialpedagogiska utredningar för att berätta om vad vi gör.

EVA-LI: Tack. Det var faktiskt väldigt kort. Barnkonventionen har ju då som sagt funnits i 30 år och nästa år så blir den ju lag. Men vad skulle man säga om hur barnkonventionen påverkar våra myndigheter redan i dag?

FREDRIK: Om jag bara kort så kan jag säga, hur har det påverkat att barnkonventionen kom till för 30 år sen och vad har skett redan innan det blir lag. Jag tänker att det är en väldigt stor förändring. Jag lyssnade faktiskt på ett radioprogram som handlade om just intervjuer kring en specialskola långt tillbaka i tiden och hur man arbetar med barn och unga där. Och då slog det mig när jag lyssnade på den vilken enorm resa ... Det är ju inte bara i det sammanhanget utan över huvud taget i samhället, synen på barn och unga som rättighetsbärare, barn som egna subjekt, som personer som inte är vuxnas ägodelar eller att barndomen, det är liksom ... Det är bara en transportsträcka tills du blir en riktig människa, du blir vuxen, då först har du något att säga till om. Den tiden ska du bara formas och knådas. Så var ju rätt mycket barnsynen om man går tillbaka. Vi har många utmaningar i dag också, men det var ändå något av en revolution när barnkonventionen kom och man slog fast att ”nej, men barn är människor, barn har mänskliga rättigheter från start faktiskt och de ska respekteras”. Och det, redan det faktumet för 30 år sen, det har påverkat väldigt, väldigt mycket. Det är en av de mänskliga rättighetskonventioner som har haft störst betydelse och genomslag vågar jag påstå. Det är inte bara jag som påstår utan det kan man faktiskt se globalt sett. Så det har haft en påverkan. Och på vår myndighet, om du tar det perspektivet, så har det ju ... Det står i vår instruktion så vi är redan bundna där att ta ett mänskliga rättighetsperspektiv och jobba med barnkonventionen och konventionen när det gäller personer med funktionsnedsättning. Och jag menar att det har haft en väldigt betydelse i hur vi tar oss an vårt jobb, vårt uppdrag. Men det kan vi återkomma till mer.

2019-12-19

- EVA-LI: Ja, vad bra. Vad tänker du om den frågan, Malin?
- MALIN: Ja, vi är en ganska ung myndighet, vi har funnits i fem år. Och jag tänker att det är en ... I och med att barnkonventionen finns och är ... Vi har också inskrivet i instruktion och det är också en prioriterad fråga i funktionshinderspolitiken just så ... Så blir det en grund att stå på och jag tycker Fredrik uttrycker det väldigt väl att man tänker på barn som faktiskt rättighetsbärare och subjekt och med samma rätt som vuxna att få uttrycka sin åsikt, vara med och forma sina liv utifrån sina förutsättningar förstås. Så jag tycker att det har varit stor betydelse i egentligen att man gör. Sen träffar inte allting man gör barn, men i den mån det gör det så ... Och oftast gör det mer än man tror, så det är också en viktig sak att ha som analysverktyg för att säkerställa att man inte missar.
- EVA: Om man tänker lite mer i vardagen, själva konventionen består av ett antal artiklar som säger på FN-språk. Bland annat handlar det om rätten att få uttrycka sin mening och bli respekterad och att få vara delaktig. Vad tänker du Malin, att det kan innebära för ett barn konkret i vardagen?
- MALIN: Ja, eftersom vi pratar ju om i vår verksamhet mycket om barn som har en funktionsnedsättning och det har ju extremt stor betydelse att få vara just ett barn. Det är ju så när man lever med funktionsnedsättning att rätt mycket fokus gärna blir på det, att man har en funktionsnedsättning. Och det är många experter som är runt en och hjälper till och stöttar och det är också föräldrar. Men man tappar lätt det här att det är ändå ett barn där bakom som är egentligen ... Ja, det är ju den som är subjektet. Då tänker jag att just för den

gruppen, barn som har de här speciella förutsättningarna, så är det extremt viktigt att få vara det här barnet och bli lyssnad på och att ... Det är en ganska stor ... Jag tror när man har en funktionsnedsättning, det är ganska stor skillnad på att ha ett barns perspektiv och en vuxens perspektiv eller en professions perspektiv på livet. Och det är supercentralt för att uppväxt och livet ska bli bra att man faktiskt har den där rätten att bli lyssnad på och bli tagen på allvar för det som man själv prioriterar.

EVA: Och då tänkte jag, det kan vara mötet med olika instanser som man möter som barn. Är det någon särskild situation som du tänker för ett barn i vardagslivet där detta spelar stor roll?

MALIN: Ja, det är väl ... Som sagt, barn har ju många myndighetskontakter. Alla barn har ju det, och har man en funktionsnedsättning ännu mer. Och man lever ju också i en familj med vuxna som så klart också har mycket. Så jag vet inte om det är något speciellt. Skolan är väl ett typexempel där det här är helt centralt, därför att som vuxna så är vi väldigt fokuserade på akademiska resultat och att man klarar målen och det är ju superviktigt. Men om du frågar ett barn så finns det väldigt mycket annat som är minst lika viktigt i skolan. Och det är ju helheten som gör att det blir bra eller dåligt. Så det är väl ett väldigt bra exempel, tänker jag.

EVA: Precis. För då kommer vi in lite mer på vårt kärnområde här på SPSM, just skolan. Och i barnkonventionen står det ju att barn har rätt till utbildning och att skolan ska vara så klart obligatorisk, den ska vara kostnadsfri, men så står det också

2019-12-19

att den ska vara tillgänglig för alla. Och just det där sistnämnda, Fredrik, vad innebär det konkret som du ser det?

FREDRIK: Jag tänker komma till det, men jag vill ändå bara knyta an till det som Malin beskriver och ... Det fundamentala i barnkonventionen, den står ju på två ben. Det är rätten till skydd och det är rätten till delaktighet. Det är många artiklar man om man ska bara sammanfatta det väldigt kort. Och det är som att vuxenvärlden har varit lätt att ta till sig att barn kan behöva skydd, att vuxna behöver ha den här omsorgen, det förstår vi ganska intuitivt. Men vi förstår ju inte fullt ut på samma sätt vad rätten till delaktighet, involvering, hur viktigt det är. Men det som är en poäng, tycker jag, som barnrättskommittén, som granskar hur länderna uppfyller barnkonventionen, poängterar gång på gång, det är det här skyddet eller stödet eller hur vi nu uttrycker det, det kommer inte att kunna fungera på ett bra sätt om man inte jobbar med delaktighet och involvering. Och det finns så många exempel på många områden, men pratar vi just funktionsnedsättning så tycker jag att vi får väldigt många exempel i vår verksamhet när vi möter verksamheter med rådgivning och annat, hur tokigt det blir om man inte har involverat den det handlar om, barnet. Då kan vi vuxna ha idéer om att vi har favoritlösningar. Vi tänker att nu har eleven den här funktionsnedsättningen, det här behovet, och då sätter vi in den här standardlösningen. Men gör man på det sättet, då kan man vara ganska säker på att det inte träffar rätt därför barn är olika och man måste ha den här dialogen och involveringen. Och då är vi inne på ... Ja, skolan är ju superviktig. I mitt gamla jobb som

barnombudsman när vi granskade en rad olika samhällsområden för barn i svåra situationer, så kom det tillbaks gång på gång på gång som en röd tråd där barn och unga berättar själv om vad tycker de är viktigt att påverka, vad behöver makthavarna fundera över, då var skolan en faktor som kom in. Ibland som en framgångssaga där man såg att ”här blev jag sedd, här blev jag bekräftad, det var en fristad”. Men också många gånger tyvärr som en negativ faktor där man såg att man ... ja, skolan hade inte hopp om en, hade inte tro på en, gav upp liksom. Och det gjorde något väldigt starkt ens egen självkänsla. Och det viktiga här är ju verkligen relationen, interaktionen, hur möter du ett barn exempelvis i behov av stöd. På vilket sätt relaterar du till barnet? Och där kan man säga att skollagen har jättebra skrivningar om det här, att alla har rätt till en skolgång med god kvalitet oavsett social bakgrund, oavsett andra faktorer. Det är mycket starka skrivningar. Och det finns också transformerat, som det heter. Det vill säga barnkonventionen är ju inskriven i skollagen. Så att rättigheterna är ju starka där, men det vi ser i vår rådgivning, det är att det är fortfarande en lång bit kvar till att det här fullt ut slår igenom. Och tar vi barn som lever med funktionsnedsättning så ... ja, det finns inte någon jättesamlad statistik, men de undersökningar som har gjorts, bland annat som ni har sammanställt, Myndigheten för delaktighet och andra myndigheter, visar ju att man är mer otrygg, man är mer missnöjd med sin skolsituation.

EVA:

För jag tänker just det, vilka är de största utmaningarna som ni ser det, och du också Malin utifrån att vara tillgänglig för

alla i skolan i dag? För nu har vi ringat in skolan som en väldigt viktig faktor för barnen.

MALIN:

Det finns ganska många saker i skolan som skulle behövs förändras för att den ska bli tillgänglig för alla. Och det är ju för alla verkligen och har man en funktionsnedsättning är det en aspekt på det. Men jag tror att när vi har fråg... eller ”vi” har frågat, men när man har frågat ett barn ”vad är tuffast?” och tittat på vad barn som har olika diagnoser eller funktionsnedsättning eller hur man nu vill säga, då är det just tryggheten som är i centrum. Och vi har också gjort alldeles nyss tillsammans med en annan aktör [hör inte 0:12:22] trygghetsvandringar, där vi gått tillsammans med ett gäng barn som har olika diagnoser som inte nödvändigtvis känner varandra men som har gått igenom. Och då ser man ju verkligen vad många saker det är i skolan som skapar den här otryggheten. Och det som är, det är ju att det är ju sällan det som händer i klassrummet där du har en lärare eller pedagog på plats, utan det är ju allting runt omkring. Och hur lite man egentligen har tänkt igenom hur en skolbyggnad och utformningen och inredningen av den behöver vara för att barnen ... en stor, stor grupp barn med väldigt olika förutsättningar, ändå ska kunna kampera där tillsammans. Hade det varit en arbetsplats, vi hade lagt ner jättemycket jobb på arbetsmiljöarbete och funderat på, vad blir bra gruppdynamik? Men här ... Med barn tenderar det att vara så att man tänker att det går an att fösa ihop 1 000 barn i en byggnad och inte tänka igenom. Och det slår ju jättehårt. Och jag tror ... Det är ju ett jättebekymmer. Det är ju väldigt många barn som inte går till skolan för att den är så otillgänglig. Och det handlar väldigt mycket om trygghet,

att man helt enkelt inte socialt orkar vara där, för att det är ont i magen hela dagen. Sen är det rätt mycket kring pedagogik och hjälpmedel sånt som SPSM är experter på som också behöver förbättras. Och man får slåss jättehårt som förälder i dag för att få stöd och såna där saker. Men det där med tryggheten känns ganska grundläggande och väldigt allvarligt.

FREDRIK: Och det du beskriver som en metod, de här trygghetsvandringarna, det finns ju fler saker som kan göra skillnad. Jag tänker att en del kan ju fundera över barnkonventionen, vi ska jobba mer med den nu, den blir lag. Man skulle jobbat med den innan, men när det blir lag blir ännu mer tydligt. Att det skulle vara något komplicerat, att det skulle vara dyrt ... Men de här exemplen du ger, det är ju inte dyrt. Det är ett förhållningsätt att jobba och troligen är det precis tvärtom. Gör du trygghetsvandringarna, upptäcker otrygga miljöer, hör barnens röster om det, så sparar du förmodligen pengar. Du sparar ju garanterat en hel del lidande också. Att du får färre som kanske får frånvaro och annat som du beskriver. Så att jag tänker att det ... Man har ju väldigt mycket att vinna på att när man tänker stöd och skydd eller vad det nu är för någonting, att man verkligen jobbar mot den här involveringen. För som vuxen, du kan inte se det barnen ser i sin vardag, om du inte tar dem till hjälp.

MALIN: Nej.

EVA: Men om jag uppfattar er rätt, den här skrivningen om att skolan ska vara tillgänglig för alla handlar främst om den psykosociala miljön för barnen?

MALIN: Nej, det handlar inte bara om det, utan det är ju väldigt lite ... Det vet ju ... Det är ganska ont om statistik, men man ser ju också att det är en väldigt hög andel av de elever som aldrig fullföljer gymnasiet som är en elever med funktionsnedsättning. Det finns ingen egentligen uppföljning på hur ... om man nu har behov av särskilt stöd eller anpassningar, om det man får faktiskt leder till att man klara målen, det vet vi egentligen inte. Men det finns ju mycket berättelser om att det brister. Och då är det också pedagogiska verktyg. Det kan ju handla om kompetens förstås. Det kan handla återigen om klassrummet. Det är trångt. Och man har väldigt små möjligheter att hitta individuella lösningar. Och där är ju SPSM superviktig och [hör inte 0:15:39] vägledning för skolor. Men det gäller ju att de tar till sig och använder det också.

FREDRIK: Ja, det gör ju det. Och det handlar ju om att ta till sig det som finns i skollagen och se till att det blir verklighet. Att visst, det är klart att man kan behöva jobba ibland med särskilda lösningar, individuella lösningar. Så kan det vara. Men grunden ska ju vara att man så långt som möjligt kan skapa en skola för alla. Att man jobbar med det som kallas för ledning och stimulans och extraanpassningar. Där man tänker i klassrummet så långt det någonsin går att miljön inte är sån att man framkallar behov hos elever, utan att man faktiskt kan skapa en tillgänglighet från början. Och där kan vi ge en lång rad exempel på ganska små skiftningar i hur man lägger upp det kan skapa en enorm skillnad där en eller två elever inte behöver vara utpekade, utan att man har en variation i upplägget som gör att det blir tillgängligt för alla. Sen ska vi inte förneka, absolut finns det behov av att

lägga till mer, att det är särskilt stöd eller annat. Kan också behövas, men grunden måste vara ... Och det är ju det som skollagen också uttrycker och som mänskliga rättighetsdokument, som barnkonventionen, också tydligt uttrycker, att vi ska inte ha en ordning som sorterar bort elever med automatik där inte elevens behov behöver styra, utan man gör det ... ja, som det var förr om man ska uttrycka sig rätt. Om man går tillbaks 100 år i Sverige, då var ju hjälpklassen standard. Så fort du avvek någonting, och det handlade inte bara om funktionsnedsättningar, att då skulle du sorteras bort. Och vi vet vilka förfärliga resultat det gav. Inte bara isolering utan också när det gäller kunskaper och resultat för de barnen. Dit vill vi absolut inte tillbaka.

MALIN:

Nej, och i den mån man pratar med barn om det här, så är ju ... Incitamentet är ju väldigt strakt att ändå få vara bland andra, få vara likadan ... eller "lika", men vara där andra barn och även om man då har en funktionsnedsättning. Det här att liksom plocka ut eller speciallösa eller omringa en med en massa stöd och hjälpmedel, det kan vara nödvändigt, men det är inget som man önskar sig för det är väldigt starkt. För det är ju lite det också att växa upp, att vara liksom ... socialiseras, vara med andra. Och får många inte möjlighet att vara i den här integrerade miljön, det är väldigt svårt att tänka sig att du då när du fyller 20 och går ut och tar studenten, att då plötsligt ska du bli en människa som är van att vara ute i samhället. Och det är ju det som krävs av dig på arbete. Så att någonstans kräver ju ett fungerande liv att du också får vara inkluderad i förskolan och sen i skolan och att du får samma förutsättningar att lära

2019-12-19

känna livet och ... Både på gott och ont, för så är det ju, som alla andra.

FREDRIK: Jag tänker, ibland tar vi de här formuleringarna i barnkonventionen och i andra rättighetsdokument, och för all del portalparagrafer i skollagen också, förgivna. Och det känns som att de betyder nästan inget för de är så självklara. Men min poäng här är att de är inte självklara och det bränner verkligen till i diskussionen och jag tycker det gör det nu också kring hur man ska se på barn och unga. Vi har program där man ställer frågan, bör barn med särskilda behov gå i vanliga klasser? Alltså, den frågeställningen finns där och den är ju ... det handlar ju i grunden om mänskliga rättigheter. Det är precis det det handlar om.

EVA: Vi har ju pratat nu om barnkonventionen som faktiskt har gällt i 30 år och som redan har påverkat våra verksamheter. Nu blir den ju lag. Vad tror ni den största skillnaden blir? Vad ser ni framför er?

MALIN: Det blir ju formellt nödvändigt kan man ju säga, på något vis, att hela tiden hantera den här konventionen i det man gör i beslutsfattande, i utredningar. Det finns ju inskrivet i mycket lagstiftning att man ska göra det, men nu blir det ... Det blir också en helhetssyn på barns rättigheter, tänker jag. Och det kommer också avkräva olika aktörer att de utvecklar metodik för att de facto lyssna på barn till exempel eller involvera barn och så. Så jag tänker att ... Jag hoppas och tror att arbetssätten kommer att ... och hur man organiserar arbete kommer att förändras väldigt mycket, att lag... att det här arbetet får den effekten. Sen hur ... vad som händer när man kommer ... olyckligtvis måste driva

saker i domstol, det är ju nästa fråga. Och det är ju svårt att
sia om. Och det är en väldig ny fråga för rättsväsendet att ha
den här typen av reglering i lagstiftningen som är ... Och
det kommer att finnas en vilja förstås att få det lite likadant
som man har jobbat med nationell lag. Och det är på gott
och ont, tänker jag. Men framför allt tänker jag att det kan
bli en dynamisk utveckling kring hur man jobbar med barn i
olika verksamheter.

FREDRIK:

Jag tycker att du har en väldigt stor poäng i det. Jag satt
med i den här barnrättighetsutredningen som ... ja, expert
utifrån att jag var barnombudsman när man skulle föreslå
om det skulle bli lag eller inte. Och det vi såg när vi tittade i
den utredningen på vilket genomslag barnkonventionen
hade haft utan att vara lag, det var ju en konvention Sverige
hade ratificerat, eller har ratificerat, vi ska ju följa den redan
nu. Men då kunde man konstatera, eller vi kunde konstatera
det, att det fick inte tillräckligt genomslag i
beslutsprocessen. Det blev nästan som en ritual, att man
kunde bara skriva att man hade bockat av ungefär ibland.
Att man hade inte fullt ut fått det genomslag som var tänkt.
Och där tänker vi att det ändå är ... tänkte vi då, och jag tror
det i dag också, att det är väldigt inspirerande att se ändå
effekten som det har haft i Norge, och det är mycket det
som Malin beskriver, att man får den här dynamiska
effekten. Men de var lite inne på, när det blev lag i Norge,
att då ... direkt efter [?? 0:23:29] att det blev lag ... Först så
sa man det, justitieministern ringde till barnombudet i
Norge och sa "nu är det klart", för det skulle bli lag. Då var
det i och för sig en klok barnombudsman, för han svarade
"nej, det är nu det börjar". Och så är det väl inte här att det

börjar nu när det blir lag här, vi har nog ändå börjat lite tidigare. Men det är definitivt inte så att det är ett slag ... 1 januari så vaknar vi upp i ett annat land, så är det inte. Utan det är ju den här dynamiska processen. Och det är tre delar som blir viktiga. Det är en politisk del, en juridisk och en pedagogisk. Och den pedagogiska ska man inte förakta och den ser vi redan effekten av. Vi gör den podden, bara en sån sak. Myndigheter jobbar med det på ett helt annat sätt. Det ingår i utbildningarna mer att man pratar om barnkonventionen. Det är en pedagogisk effekt som är jätteviktig. Sen har det ändå en politisk effekt. När man ska arbeta fram nya lagar framöver så kommer det i förarbetena, i utredningarna på ett helt annat sätt vara nödvändigt att inte bara rituellt citera barnkonventionen utan faktiskt titta allmänna kommentarer, barnrättskommittén, fördjupa sig mer kring betydelsen. Och den juridiska betydelsen är väl inte den största, den du pratar, att det går att hävda den i rätten. Men det är ju naturligtvis inte helt ointressant heller där det ändå går att pröva mera exempelvis utifrån skollagen där man har transformerat in barnkonventionen exempelvis. Vad betyder det? Det finns en relief då att barnkonventionen också är lag, när man ska tolka skollagen och andra lagar exempelvis som är betydelsefullt, tror jag.

MALIN:

Mm. Men sen tror jag precis som med till exempel frågan om jämställdhet, att det är ju centralt också, tänker jag, att barn är inte sen sak, barn är ju ... Man brukar ju prata om intersektionalitet och så där, att det är många ... Och det är också väldigt, väldigt viktigt nu när man börjar jobba med barnkonventionen, att man plockar ihop barnets perspektiv också med andra, för barns förutsättningar är olika. Och det

tänker jag också att vi som myndigheter, som jobbar inom det här fältet med barn med funktionsnedsättning, har en väldigt viktig roll att fylla, att faktiskt säkerställa till exempel att barn som använder alternativ kommunikation också är barn och rättighetsbärare, även om man behöver hitta andra vägar att säkerställa att man får veta vad de tycker. Och det är ett arbete där man inte kan sitta still, för det finns ju en tendens att ha ett genomsnitt. Och så har det ju varit kring kvinnor också, att man tänker att kvinnor är kvinnor och det är samma sak. Men det är ju en jätteskillnad och jämställdhetspolitiken har ju inte alltid handlat om de kvinnor som har den mest utsatta situationen utan kanske mer om mig eller dig eller så. Så det är ju verkligen centralt, för det är också jättejätteviktigt. Annars får det inte den effekt man önskar sig, det här arbetet med lag...

FREDRIK:

Det är en viktig poäng. Jag tycker dock att artikel två i barnkonventionen om icke-diskriminering är väldigt skarp och när barnrättskommittén granskar ländernas uppfyllnad så är man ju väldigt upptagen av att titta utifrån artikel :s raster att se att det handlar om alla barn. Och absolut, verkligen de barnen i svåra situationer får inte missas. Så att det perspektiv du tar upp är viktigt. Dock tycker jag, och så jobbar vi med barnkonventionen, att vi jobbar inte med den ensam, utan vi jobbar med ett rättighetsperspektiv i vårt arbete på SPSM, där vi verkligen tungt lutar också mot konventionen när det gäller personer med funktionsnedsättning utifrån de skrivningar som finns där mycket tidigare, kring just det här med hur ... former för delaktighet. Hur kan man säkerställa att rätten till delaktighet i barnkonventionen exempelvis inte stannar

vid ... ja, att det finns alla de här kommunikativa uttrycken som är viktiga för att kunna kommunicera. Det är superviktigt.

MALIN: Och rent metodmässigt är det precis som Fredrik säger. Och vi har också jobbat med det tillsammans med andra myndigheter inom barnrättsarbetet, just att knyta ihop barnkonventionen och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det är en bra dynamik. Och sen gäller det att hitta verktyg för att göra det i praktiken. Och vi jobbar ju tillsammans med det också.

EVA: Precis, för att båda våra myndighet har ju ett särskilt utpekat uppdrag att jobba med barnrätt i praktiken också i vår egen verksamhet, att inte bara i vårt uppdrag att driva på när det gäller rättigheter. Hur märks det på våra myndigheter att vi har bedrivit ett sånt arbete? Finns det några exempel?

MALIN: Ja, vi jobbar nu precis, eller vi är precis i faggorna att göra klart ett metodstöd som vi ska använda internt som bygger just på den här interaktionen barnkonventionen och funktionshinderkonventionen som vi tänker att vi behöver lägga på allt vi gör, våra projekt och så. Och vi hoppas också förstås att kunna använda det i vårt stöd till andra stöd till andra aktörer, kommuner till exempel, och hoppas det kan vara en hjälp. Sen har vi väldigt konkret faktiskt funderat på, hur ska vi jobba med det här barnets perspektiv? För barnperspektiv och barn ... [?? 0:28:21], det är liksom olika saker.

EVA: Precis.

2019-12-19

MALIN: Och vi har gjort två filmer på myndigheten som handlar dels om oss och dels om konventionen om rättigheter till personer med funktionsnedsättning. Och då bestämde vi oss att här ... Nu ska vi involvera barn på riktigt. Och de som jobbade tyckte det var svårt. ”Nej, vi kallar in en konsult. Det här kan vi inte.” Men vi gjorde det i alla fall till slut och det blev ... Och barnen fick själva vara med och forma de här produkterna. Och det var ju en super... ja, roligt var det som bara den. Och också resultatet bra. De var rätt nöjda. De fick ju jobba med det där i några varv tills de tyckte vi hade valt rätt exempel och att det inte var töntigt. Det var många saker de tyckte. Och för oss också som mys och de medarbetare som gjorde det var det en otrolig resa och vi känner oss jättetaggade på att göra mer sånt. För att vi såg också skillnaden mot om vi hade gjort det utan de här barnen. Det hade inte blivit lika ...

EVA: Se där.

MALIN: Ja, verkligen ganska hands-on så.

EVA: Barnets egen röst också i myndighetskommunikation. De här filmerna kan man hitta på er webbplats.

MALIN: Mm, det kan man göra.

EVA: Ska du säga vad den heter, er webbplats?

MALIN: www.mfd.se

EVA: Och jag har sett de där filmerna och jag tycker verkligen ... jag kan verkligen rekommendera att se dem och använda dem i sin verksamhet. Har du några konkreta exempel på hur vi på SPSM tar oss an det här uppdraget att vara ...?

FREDRIK: Men det finns ganska många exempel faktiskt. En viktig sak, det var ju att även och vi kan tycka att vi jobbar ju mycket med barn och unga, att man får det med sig i utbildningar och att många har med sig det per automatik, så tänker vi att vi får inte gå i den fällan. Och det är också något jag faktiskt såg i mitt förra uppdrag, att det är lätt att tro att man har ett barnperspektiv, som du beskrev Malin. Men det är inte alltid ... Man måste ändå utmana sig i det. Så en viktig sak för oss, det var att ha en utbildning. Och vi är ju många anställda, så att se till att den når ut ordentligt. Och det har faktiskt gjorts. Och också lett till en hel del diskussioner i alla delar av verksamhet, där man exempelvis på IT-enheten funderar över, hur landar IT-verktygen hos barn och unga i våra specialskolor? Hur involverade är de i det? Har man haft möte med elevråden? Det väcker tankar. Det där är viktig sak vi har gjort. Sen var ju en viktig sak att inrätta ett barnombud för eleverna i våra egna skolor för att verkligen säkerställa, både att vi får en bra utbildning kring barnrätt till barn och unga i våra skolor, men också att vi säkerställer att vi verkligen kan fånga upp delaktighet och synpunkter man kan ha. Det är klart att det ska funka i vardagen, men det här är ett sätt att ännu mer förstärka det. Så det var också en viktig sak. Sen har vi bildat ett ungdomsnätverk också där ungdomsledda organisationer för personer med funktionsnedsättning finns med. Vi har ju ett intresseråd, det är klart att i det kunde ju alla få vara med. Men det är ju så med intresseråd och statliga myndigheter, det är ofta på dagtid, det är ofta personer som är ... ja, det är vuxna, äldre som är med där. Så då såg vi, vi vill skapa ett komplement till det. Och då ses vi på kvällstid och då är det deras perspektiv som de lyfter in. Jättebra frågor kommer

upp där och vi lär oss massor i den dialogen. Det är några exempel.

EVA: Finns det något exempel på en fråga som de har lyft till oss i ungdomsrådet?

MALIN: Ja, men ett exempel var ju ... De lyfter många saker. Ett exempel som var väldigt tydligt är ju idrottsämnet där flera kunde beskriva att det är ett av de mest problematiska ämnena i skolan när det gäller att få vara med på lika villkor, delaktig, där man hade synpunkter på att nu blir det fler idrottstimmar i det ämnet. Men det är ett stort problem att redan med de timmar som fanns, att många med funktionsnedsättning känner att man inte ... ja, kan inte vara med helt enkelt på idrotten, att den blir exkluderande. Så det är ett ämne som vi också kommer ... vi fördjupar oss i tillsammans med Skolforskningsinstitutet och gör en översikt av hur det ser ut. Så det var ett inslag vi fick, bara för att nämna ett exempel.

EVA: Det är ju ett väldigt bra exempel. Om man vill bli bättre på att arbeta med barns rättigheter i sin verksamhet, till exempel i en skola, har ni några goda råd? Hur ska man ta sig an ...? Det är ju en stor fråga, men hur ska man tänka när man vill förbättra sig, att byta perspektiv, bygga sin verksamhet mer utifrån barnets rättigheter?

FREDRIK: Det första jag tänker på är att det är otroligt viktigt att rektor, om vi pratar skola, vill det här på riktigt. Att det inte är någonting man gör för att det ska se bra ut på något papper, utan att man tänker att det ska ge någonting och att det också får förändra någonting. Det tycker jag är en viktig

sak. Sen finns det massor med råd och verktyg som Barnombudsmannen och UNICEF och andra har, hur man gå tillväga. Men om det inte är på riktigt, då märks det väldigt snabbt.

MALIN:

Nej, men det är ju verkligen så att man bestämmer sig. Och sen tänker jag att målbilden ska ju inte vara att ... Eller det är ju också viktigt att man pratar med eleverna om rättigheter och att de har koll på konventionen. Det har ju många barn i Sverige och det ... Men jag tänker att det handlar trots allt om verksamhetsförändring, och att det är det som måste vara målbilden. Och så tror jag ganska ... Det kallas ju så modernt för verksamhetsdesign, men det handlar ju ytterst om, att när man skapar en verksamhet i skolan eller var man nu är, så måste man involvera dem som ska använda den på något sätt i processen, från att definiera problemet till att man hittat lösningen på de problem som finns. Och då tycker de här ... exemplet med trygghetsvandringar är ett. Men att jobba systematiskt med det i skolan skulle ju synliggöra och lösa väldigt mycket. Och man skulle hitta de praktiska sätten att göra det. Varken dyra eller svåra. Och det kanske är det man ska börja jobba med tillsammans med elevråd och där också säkerställa att man också tänker på att de här eleverna utgör en mångfald av barn och vi måste se till att de finns representerade. Så det är inte bara de som har A i alla ämnen som är där, utan det är alla. Eller representanter för alla olika behov. Så just att jobba med såna processer tror jag är både roligt, lärorikt och det kommer ju vara ett superbra stöd för den som ska leda verksamheten. Och för pedagogerna så klart.

- FREDRIK: Men jag tyck...
- EVA: Så om jag tolkar er rätt då så är det ... Ja, temaveckor i all ära och de kan hjälpa till för att sätt fokus på en fråga och ha en fråga och ha den på agendan, men verksamhetsutvecklingen har barnrättsperspektivet och sin verksamhetsutveckling och sin viljeinriktning. Det är det ni [hör inte 0:34:50] goda råd.
- FREDRIK: Ja, jag tycker Malin säger någonting väldigt viktigt, därför att ibland blir det här reducerat till att det är ... att man bara samlar elevrådet och lyssnar på dem. Det ska man naturligtvis fortsätta göra, det är inte oviktigt. Men det är ju det man gör i vardagen hela tiden, hur gör man det på ett kvalitativt bra sätt ur ett barnrättsperspektiv, tjänsterna som du beskriver? Det är ju det. Hur jobbar man med extraanpassningar, särskilt stöd, med situationer när elever är utsatta för mobbning och kränkningar, med att upptäcka otrygga miljöer? Det är skolans vardag man måste säkerställa det i.
- MALIN: Exakt, rättigheter handlar inte om att prata, det handlar om att göra på något vis. Och det är ju viktigt.
- EVA: Klokt. Rättigheter handlar inte om att prata, det handlar om att göra. Jag tror att de orden får avsluta den här poddsändningen. Och jag vill tacka både Malin och Fredrik för att ni var med och beskrev barnkonventionen som lag och vad det kommer innebära för oss i våra olika verksamheter för våra målgrupper. Jag vill även tacka alla er som har lyssnat och följt oss under året. Nu tar vi julleddigt men är tillbaka vecka 3, och då kommer vi ha en

serie om läs- och skrivsvårigheter. Vi önskar dig och oss och alla en riktigt härlig ledighet. Och får ni lite tråkigt eller vill ha en promenadkompis, så kan ni alltid lyssna på våra tidigare 17 avsnitt som vi har hunnit spela in i podden sen vi hade premiär i maj. Så på återhörande och god jul.